

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2024-3/4

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2024

МУНДАРИЖА
ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Abdurakhmanova Z.Yu. The similarities and contrasts between legal words in uzbek and chinese languages	6
Abduvahabova M.A. Ingliz va o‘zbek folklor diskursida genderlikning kommunikativ-pragmatik xususiyatlari	9
Absamatova G.B. Surdo tarjima sinxron tarjimaning noverbal shakli sifatida	13
Aminova N.I. Shukur Xolmirzayevning “Ko‘k dengiz” hikoyasida inson ma’naviy dunyosi tahlili	16
Ataboyev I. Ta’na-dashnom nutq strategiyasi muvaffaqiyatining ekstralingvistik shartlari	19
Bakayeva M.K., Astanova H.Z. The artistic modeling of personality in dreiser's works: capturing motives and assessing characters	23
Bazarova X.E. Jamol Kamol she’riyatida so‘z jilosi	29
Bekova N., Achilova D.F. Abdulqodir Karomatullo ibn Ne’matullo Sabboq Buxoriy hayoti va adabiy merosi haqida	32
Boymatova D.B. Maqollarda muqobilsiz leksikaning ishlatilishi	35
Erkinov S.E., Saidova M.A. Unlocking global communication: the art and impact of simultaneous translation	37
Fayziyeva A.A., Raximova S.I. Ingliz tiliga xos konseptual metaforalar tahlili	40
Gadoeva M.I., Chullieva M. The old man and the sea, the battle of life for all human kind	42
Gadoeva M.I., Ibragimova M. Linguocultural analysis of imperative mood in uzbek and english	45
Gadoeva M.I., Mirzaeva M.Z. Expressing desire through lexical items in english and uzbek languages	47
Ismailov I.O. Ogahiyning tarixiy-adabiy asarlarida quyosh timsoli	50
Jo‘rayev Sh.B. Tilshunoslikda o‘zlashmalarning tasniflanishi	52
Karimova Sh. Modernizm yo‘lidagi izlanishlar	55
Khayatova Z.M. Unveiling the language secrets: paraphrasing uzbek texts with software	60
Khodjaeva D.I., Ergasheva M.B. About the branch of onomastics that studies celestial objects	63
Kobilova N.S. Common features of a good language learner	65
Madraximova I.B. Shavkat Rahmon she’riyatida tun xronotopi	68
Mamarajabova I.F. “Vaqt” konseptini ifodalovchi birliklarning xususiyatlari	71
Maxsudova N.A. Konseptlarning leksikografik tavsifining o‘ziga xos xususiyatlari	73
Mirzaboyeva N.M. Nemis va o‘zbek maqollarida ismlar	78
Muhammadjonova G., Farhodjonova Sh. Badiiy adabiyotda daraxt timsoli va uning g‘oyaviy-falsafiy talqini	81
Muqimova Z.R. Tabiat hodisalarini atovchi nomlarning lingvomadaniy xususiyati	83
Muratova G. G‘afur G‘ulom hikoyalarida qahramon xarakteri tasviridagi rang-baranglik	87
Murodjonova L.F. The ratio of non-verbal and verbal paralinguistic tools used in speech activity	90
Muxtoraliyev B.I. Anvar Obidjonning badiiy mahorati	93
Navruzova N.X. The position of connotative meaning in the semantic structure of a word	96
Niyazova M.X., Tuxtayeva M.A. Tog‘ay Murodning asar personajlari nutqida maqol qo‘llash mahorati	99
Norboyev O‘.S. “Asil va Karam” dostonining shakllanishidagi ilk manbalar va uning yozuvga ko‘chishi	102
Norboyev O‘.S. “Asil va Karam” dostonining og‘zaki versiyalari	105
Nuriddinova N.B. Poetic features of Stephen King's works	107
Ochilova H.A. So‘roq gap va uning turlari haqida	111
Oripova G.M. Abduvali Qutbiddinning qofiya qo‘llash san‘ati	115

Oripova L. Qashqadaryo adabiy muhiti rivojida Abdulla Oripov ijod maktabining tutgan o'rnini	118
Pirnazarova D. Metaforaning nazariy asosi va uning she'riy matnda ifodalanishi	120
Qahramonova S. Bir va ko'p ma'noli "kamsitish" semali so'zlar tavsifi	122
Qobilova M.M. O'zbek tilining izohli lug'atlarida sotsil semali leksemalarning genetik-etimologik tavsifi	125
Qobilova N.S., Hojiyeva M.T. Nutqiy aktlarning namoyon bo'lish usullari	127
Rakhmonova M.Z. The impact of phonological working memory in sentence processing in adults	130
Raxmatova D.N. O'zbek tili taraqqiyotida yangi davr	132
Raxmatova O.K. Zamonaviy rus va o'zbek tilini qyoslashda lingvopragmatik tahlil o'tkazish masalalari	136
Safoyeva S.N. Diskursiv markerlar: saxiylik va tasdiqlash tamoyillari	138
Saidkodiroya D.S. The peculiar structure of semantic theory in linguistics	141
Saidkodiroya D.S. Pragmatics among linguistic disciplines: problems of definition and classification	144
Saidova M.U., Axrorova M.X. Og'zaki diskursda uchraydigan muammolar va ularning tahlili	146
Salikhova M.B., Akhmadaliev Kh.A. Status of semi-affixes in english	149
Saydalieva A.E. Exploring aesthetic functions of irony in literature	152
Saydalieva A.E. Sociological and psychological aspects of irony	154
Saydivaliyeva B.S. Ingliz va o'zbek matbuot matnlarida evfemizmlar tahlili	156
Shadiyeva D. Bir g'azalda she'riy san'atlar jilvasi	159
Shavkatov Sh.Sh. O'zbek tilshunosligida fe'lni fe'lga bog'lovchi vositalarning fe'l valentligidagi o'rnini	162
Shukurov O.U. Milliy nomlash an'anasi va neym neologizmlar	165
Soberova M.S. Abdulla Qahhorning "O'tmishdan ertaklar" qissasida ma'rifat masalalari talqini	168
Soyipov S.N. "Ravzat ush-shuhado" asarida shoir tili va badiiy mahorat masalalari	171
Saidova Z.X. Ruhiiy jarayonlar va shaxs xususiyatlar frazeologik birliklarning leksik qatlam xususiyatlari	175
Soleyeva M.R. Yapon xalq maqollarining tarjimasini tadqiqot obyekti sifatida	178
Temirova K.B. Ichimlikni nomlovchi terminlar va semantik muvofiqlik	182
Tilovova G.R. Ona tili faniga oid atamalar o'quv izohli lug'atlari yaratishning lingvistik asoslari	186
Tosheva N.Sh. Tush va uning badiiy asar syujetidagi roli	189
Tukbayeva M.B. Linguistic units representing the category of state in non - related languages	192
Turg'unova F. Gazeta sarlavhalarining ko'p funktsionalligi	196
Tursunova M.V. Julian Barnsning "Angliya, angliya" asarida postmodern satirik roman unsurlari	199
Umurova X.H. National clothes and their linguistic features	203
Vaxidova F.S. Ingliz va o'zbek tillari soha terminlarining uyali tasniflari va semantik maydoni	205
Xamdamova X. Xalq dostonlarida harakat va holatni bildiruvchi so'zlardagi ko'pma'nolilik hodisasi haqida	207
Xiloliddinova F.R. Shekspir dramalarida olam va odam talqini	210
Xolbekova M.S. Tilshunoslikda teonim markazi tushunchasi haqida ayrim mulohazalar	213
Zokirova D.B. Methodology of cognitive stylistics	216
Абдурахмонова М.А. Ҳозирги француз тилида модал сўз ва ибораларнинг асосий маънолари ва уларнинг умумий ривожининг характерли жиҳатлари	218
Атаназарова Ш.Б. Реклама матнининг умумий тавсифи: тадқиқи ва тарихи	221

Байджанова И.А. Роль юмора в лингвистике: сравнительное исследование на узбекском, английском и русском языках	225
Будикова М.Х. Гёте асарларининг жаҳон тиллари ва ўзбекча таржималари тарихидан	228
Гафуров Б.З. Пополнение лексического состава англоязычной философской литературы за счет культурно-понятийной эволюции	231
Исамутдинова Р.Н. Обучение культуре через русский язык	235
Исмаилова Х.И. Эвфемизлари лингвостилистик хусусиятлари	238
Кененбаев Е.Т. Интеграция человека в социокультурный контекст сетевого взаимодействия	241
Кулмаматов Д.С., Чупонов О.О. Структурные модели русских календарных и тюркских личных имен (на материале посольских книг по связям России с хивой и бухарой XVII в.)	244
Масалимова А.М. Исследованность образа демона от начала и до нового времени в литературоведении	248
Мухторова Б. Тилшуносликдаги “парадигма” атамасининг талқинлари	251
Рахимова З.М. Историческое происхождение некоторых среднеазиатских универсалий определенного региона	255
Рахимова Г.Х. Понятие "чужой" и его значение для лингвистических исследований	258
Тойчиева Н.С., Темирова Ш.Г., Очилова Н.Н. Роль Алишера Навои в развитии узбекской литературы и культуры	261
Уринбаева Х.М. Стратегия совершенствования методов развития языковой компетентности будущих учителей английского языка на основе самостоятельного образования	264
Фарходжонова Ш. Бадиий адабиётда бемор аёл руҳияти	267
Ходжаева Г.Б. Кластер сўзи тавсифи	270
Юсуфжонова Ш.М. Тилшуносликда таржима назариясининг шаклланиши	273
Қобилова Н.С., Азимова М. Тил эволюцияси ва тежамкорлик назарияси ўртасидаги муносабат	275

Тил системасида сатхлараро таснифида ўз белгилари асосида етарлича тадқиқ этилмаган фразеологизмлар ўз мазмун-мундарижасида бошқа ҳеч бир тил бирлигида қайтарилмайдиган маъно, ифода ҳамда имкониятни сақлайди. Уларни тадқиқ этиш ўрганилаётган ҳар икки тил прагматикаси ривож учун ҳам фойдали бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Rahmatullaev Sh. O'zbek frazeologiyasining ba'zi masalalari, Toshkent, 1966, 9-58-b.
2. Rahmatullaev Sh. Nutqimiz ko'rki, Toshkent, 1970, 5-43-b.
3. Mamatov A. Frazeologizmlarning shakllanish asoslari, Toshkent, 1996, 5-48-b.
4. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna. Tarjimada frazeologik iboralarning milliy xususiyati va ularning badiiy asarlardagi tasviriy ifodasi. Current Approaches and new Research and new Research in Modern sciences, 2(2), 112–116. (2023)
5. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna. Фраземаларнинг таржима усуллари ва уларни такомиллаштиришда миллий ва маданий хусусиятларининг ифодаланиш жихатлари. Sciences and Innvation in the Education System.2(2), 168–172. (2023).
6. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna. Development of Translation of Phraseological Units in German and Uzbek Languages. Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. Volume: 02 Issue: 02 / 2023

УЎК 81-2

ТИЛ ЭВОЛЮЦИЯСИ ВА ТЕЖАМКОРЛИК НАЗАРИЯСИ ЎРТАСИДАГИ МУНОСАБАТ

Н.С.Қобилова, доц., Бухоро Давлат Университети, Бухоро
М.Азимова, магистрант, Бухоро Давлат Университети, Бухоро

Annotatsiya. Biz maqolada tilshunoslikning aktual mavzularidan biri hisoblangan til evolyutsiyasi va tejamkorlik nazariyasi o'rtasidagi munosabatni va uning olimlar izlanishlarida tutgan o'rnini ko'rsatishga harakat qildik.

Kalit so'zlar: til evolyutsiyasi, tejamkorlik tamoyili ,fonatatsion tejamkorlik, auditions tejamkorlik, ortiqchalik tamoyili ,anomaliya, konvergensiya, divergensiya.

Аннотация. В статье мы попытались показать связь эволюции языка с теорией экономики, которая считается одной из актуальных тем языкознания, и ее место в исследованиях ученых.

Ключевые слова: эволюция языка, принцип экономности, фонационная экономия, слуховая экономия, принцип избыточности, аномалия, конвергенция, дивергенция.

Abstract. In this article, we tried to show the relationship between the evolution of language and the theory of economy, which is considered one of the current topics of linguistics, and its role in the research of scientists.

Key words: language evolution, principle of economy, phonological economy, auditory economy, principle of redundancy, anomaly, convergence, divergence.

Tejamkorlik nazariyasi uzoq paytlardan beri olimlar diqqatini o'ziga tortib kelmoqda. XX asrning o'rtalarida ham tilshunos olimlarning ishlarida evolutsion jarayonlar haqida qator qiziqarli fikrlarni ko'ramiz. Masalan, A.A. Potebnya til haqidagi fanning vazifasi, birinchi navbatda, u yoki bu lisoniy faktning qanday paydo bo'lganligiga izoh berish deb hisoblagan. Bir shaklning boshqasi o'rnida ishlatilishini A.A. Potebnya tafakkur ehtiyojlari hamda fikrlashga sarflanadigan kuchning kamayishi bilan bog'liqlikda o'rganadi, tilda grammatik rodni farqlamaslik va shu kabilar haqida gapirganda esa ,u fikrlash uchun ziyoda yuk “ deb hisoblaydi.

G'arbiy yevropalik taniqli tilshunoslar bildirgan fikrlarni o'rganish tejamkorlik nazariyasi til tizimi rivojlanishining eng ilg'or an'alaridan biri ekanligini, hamda til evolutsiyasi va tejamkorlik nazariyasi o'rtasidagi munosabat ekanligini va uni inkor etish qiyin bo'lgan obyektiv reallik ekanligini tasdiqlaydi.

A.A.Potebnya til taraqqiyoti muammolarini asosan grammatik qatlamda hal qilsada, ularni ko'pincha grammatik va fonetik qatlamning uyg'unligida taqdim etadi. U semantik masalalarga ham katta e'tiborini qaratgan.

Tejamkorlik tamoyili birinchi bor Qozon lingvistik maktabi asoschisi I.A. Boduen de Kurtene tomonidan ta'riflangan va lingvistik jihatdan asoslangan. Qozon lingvistik maktabi namoyondalari ishlarida tildagi o'zgarishlarni to'g'ridan-to'g'ri nutqni tejamkorlik tamoyili bilan bog'lashadi.

Shunday qilib, tilshunoslik tarixida birinchi bora tejamkorlik tamoyili muammolari har tomonlama o'rganilgan edi: Qozonliklar o'z ishlarida tejamkorlik tamoyili mavjudligini ta'kidlab o'tibgina qolmay, balki fonatatsion, auditsion va fikrlashdagi tejamkorlik kabi turlari mavjudligini, ular bir-birlari bilan chambarchas bog'liqligini aniq ko'rsatib berishgan.

Bu maktab vakillari tejamkorlik tamoyili nazariyasini nafaqat fonetik va grammatik aspektlar asosida ishlab chiqib, ularga tasdiq topishi bo'lgan, balki ularning ushbu tamoyilni yaqqol misollar vositasida, so'z yasaliş jarayonlarida, masalan: soddalashtirib, qayta tuzish, differensiya, analogiya va xalq stimologiyasida ham ko'rsatib bera olganlaridadir.

Qozonlik olimlar tildagi o'zgarishlarni, yosh bolaning o'z ota-onasi (va o'zi o'sib, gapirishni o'rgangan muhit) tilini taqlid qilib o'rganish jarayoniga alohida ahamiyat berishgan. Ularning ta'kidlashich, bola talaffuzni o'rganish jarayonida noqulay bo'lgan tovush birikmalarini qulayroqlari bilan almashtirib gapirishga intiladi. Yosh bolaning o'z nutqiga qulaylik yaratishga intilib qilgan o'zgartirishlari, vaqt o'tishi bilan tarixiy o'zgarishlarga olib kelgan. Ma'lum bo'lishicha, Boduen de Kurtene gacha ham ko'pgina tilshunoslar shakllarni soddalashtirishga qaratilgan an'ana haqida so'z yuritishgan, biroq faqat u birinchi bo'lib bu an'anani nutqning tejamkorlik tamoyili bilan bog'laydi. Qozon tilshunoslik maktabi namoyondalari tejamkorlik tamoyilini to'g'ridan to'g'ri, hozirgi paytda yanada aktuallashtirgan, nutq jarayonini avtomatlashtirish bilan bog'lashadi. Boduen de Kurtene o'z diqqatini tildagi ortiqchalik muammolariga ham qaratgan. Bu savolga doir fikrlari Boduengacha ishlab ijod qilgan, O. Espersen va G. Paul ishlarida ham uchratish mumkin. Biroq ular bu hodisani ancha yuzaki o'rganishgan. Ortiqchalik muammosini yuqoridagi tilshunos olimlardan chuqurroq o'rgangan L.A. Boduen de Kurtene ham tejamkorlik tamoyili va ortiqchalik o'rtasidagi munosabatni har tomonlama yoritmaydi. Shunday qilib, Boduen de Kurtene va uning izdoshlari ishlari bilan tilning umum evolutsion nazariyasi va ayniqsa, tejamkorlik tamoyili muammolarini ishlab chiqishga beqiyos hissalarini qo'shishgan. Ularning ishlari tufayli, XX asr boshlaridayoq tejamkorlik tamoyili ilmiy jihatdan asoslangan nazariyalardan va tilning umumiy nazariyasidagi eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylanadi.

Har tomonlama nazariy jihatdan asoslangan va ilmiy jihatdan tasdiq topgan tejamkorlik tamoyili haqidagi fikrlarni biz faqat E.D. Polivanovning izlanishlaridagi ko'rishimiz mumkin.

E.D. Polivanov til evolutsion omillari haqidagi muammolarni muhim soha deb hisoblagan shuning uchun tildagi o'zgarishlarning sabablarini izohlash uning tadqiqotlarida markaziy o'rinni egallaydi.

Tasviriy tadqiqot vazifasini, birinchi navbatda, u daliliy materiallarni yig'ish hamda aniq va ishonarli ro'yhatdan o'tkazish kabilardan iborat deb hisoblagan. Buning natijasida, E.D. Polivanov lingvistik fanlar ichida markaziy o'rinni til evolutsiyasi nazariyasiga ajratgan, konkret lingvistik tadqiqotlarida esa u doimo tarixiy ma'lumotlarga asoslangan. E.D. Polivanov katta e'tiborini ijtimoiy-iqtisodiy omillarga qaratgan. Biroq, uning fikricha, ijtimoiy-iqtisodiy omillar tildagi u yoki bu o'zgarishlarga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatmasa-da, "muayyan jamoa tilning muayyan evolutsiyasi amalga oshishni yoki oshmasligi ularga bog'liqdir."

E.D. Polivanov alohida diqqatini yosh bolalarning tili, uning umuman til rivojlanishi va evolutsiyasiga ko'rsatgan ta'siriga qaratgan. U (I.A. Boduen de Kurtene fikrini davom ettirar ekan) yosh bolalarning tili ayrim artikulyatsion jihatlari bilan noqulay bo'lgan tovush birikmalaridan voz kechishga va shu yo'sinda ularni u yoki bu tarzda o'zgartirishga moyil bo'ladi deb o'zgartirishga moyil bo'ladi deb aytib o'tadi. Shuni ta'kidlashimiz joizki, Polivanov faqatgina shu bilan cheklanmaydi. Uning fikricha bunday o'zgarishlar ijtimoiy jihatdan quvvatlansagina amalga oshirilishi mumkin. Aks olda, ular yoki kattalar va o'smirlarning tili ta'siri ostida umuman yo'qolib ketadi yoki individual anomalialarga aylanib qoladi. Tillardagi tipik evolutsion jarayonlarni kuzatib, ulardagi o'zgarishlar mexanizmini tahlil qilar ekan, Polivanov bu o'zgarishlarning asosiy sabablaridan biri nutqiy tejamkorlikka bo'lgan intilish degan xulosaga keladi-yu nutqiy harakat sarfini kamaytirishga (tejamkorlikka) intilish-inson faoliyatining barcha ishlab chiqarish energiya turlari uchun xos bo'lgan belgidir.. Umumiy xususiyat sifatida energiyani shu tariqa tejamkorlik chegaralarini ham

aniqlash mumkin: nutqiy harakat tejamkorlig muayyan mehnat faoliyatining samarasizlikka (yani ushbu mehnat faoliyat olib borilayotgan maqsadiga erishmasligiga) olib kelish xavfi tug'ilgunga qadar amalga oshirilishi mumkin (va amalga oshirilib kcladi)."

Polivanov tejamkorlik tamoyilini barcha lingvistik qatlamlarda leksik, fonetik, grammatik va grafik ko'rib chiqadi: Uning fikricha tilling leksik tarkibidagi o'zgarishlar jhuda tez seziladi: leksik va frazeologik qatlamlar turli omillar ta'siriga eng tez uchraydi. Tejamkorlik tamoyilining ta'sirini Polivanov fonetik o'zgarishlar misollarida va ayniksa nutqiy harakatga bo'lgan moyillikning natijasi misollari bo'lish konvergensiya va divergensiya hodisalari orqali tasvirlab beradi. Uning tejamkorlik tamoyilining grammatik va grafik qatlamlardagi ta'siriga keltirgan misollari ham juda asosli.

Oxirgi yillarda Polivanovning tejamkorlik tamoyili bir necha bor munozaralarga sabab bo'lib kelmoqda. Xususan, L.P. Krisinning yozishicha E.D. Polivanovga tejamkorlik tamoyilini absolutlashtirish xos bo'lib, shu tamoyilga zid bo'lgan ayrim eskirgan "шурин", "девер" (qayniog'a) kabi so'zlar o'rniga tasviriy oborotlarning paydo bo'lishi "oziq-ovqatchi, transportchi, kommunalchi" kabi so'zlar o'rniga "oziq-ovqat sanoati, transport, kommunal xo'jalik ishchilari "kabi oborotlarning doimiy tarzda ishlatilishi va "... ga nisbatan, ...ga qaratib, ...ning yo'nalishida " kabi qurilmalarni qo'shish orqali ayrim konstruksiyalarning kengaytirilishini misol qilib keltiradi. Biroq, shu o'rinda u, o'zi keltirgan misollar fikrlashga sarflanadigan kuchni tejamkorlikka misol bo'la oladi deb tan oladi.

Ta'kidlash joiz-ki, E.D. Polivanov uchun (xuddi ustoz I.A. Boduen de Kurtene kabi) nutqiy faoliyat va fikrlash faoliyatiga sarflanadigan kuch bo'linmas faoliyatdir. I.A. Boduen de Kurtene kabi Polivanov ham nutqiy faoliyatning tezlashishi fikrlash faoliyatini tejamkorlikka zid ravishda olib borilar ekan, hech qachon amalga oshmasligini bir necha bor ta'kidlab o'tadi. Bundan tashqari, fonetik o'zgarishlar nazariyasi va xususan konvergensiya (Krisinning o'zi ham ta'kidlab o'tishicha E.J. Polivanov aynan uning misolida tejamkorlik "Qonunning ta'sirini yaqqol qilib ko'rsatgan) hodisalari jarayonida "tovush yaratishga qaratilgan harakatni tejash emas balki, psixik faoliyatni qisqartirishga" qaratilgan intilishlar asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Tejamkorlik tamoyilini til evolutsiyasining yolg'iz va eng keng qamrovli, tilda amalga oshirilayotgan barcha o'zgarishlarni izohlab beruvchi omil deb o'rganish mumkin emas», deya yozar ekan (Krisin mutlaqo haqdir. Biroq ayrim tilshunoslar (misol uchun A. Martine) tejamkorlik tamoyilini aynan shunday tushunishga undaydi. Biroq ayrim. shundai tushunishga undaydi.

Shunday qilib, lisoniy tamoyili ko'pchilik olimlar tomonidan xohlagan fikrni yetarlicha aniqlik darajasida ifodalay olish imkoniyatini saqlab qolgan holda tez va oson talaffuz qilish, nutqni tushunish va o'zlashtirishga qaratilgan eng asosiy lingvistik an'analardan biri sifatida tan olingan.

FOYDALANILGAN ADBIYOTLAR RO'YXATI:

1. Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по общему языкознанию. - М.: Изд-во АН, 19636 т.1.- 384с.; т.1-391с.
2. Будагов Р.А. Примечания в русском переводе книги: Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. - М.: Изд-во иностр. лит., 1955. - С. 406
3. Бушуй А. Язык и действительность. - Ташкент: Фан, 2005. - 144с.
4. Есперсен О. Философия грамматики. - М.: Изд-во иностр. лит., 1958.- 404 с.
5. Пауль Г. Принципы истории языка. -М.:Изд-во иностр. лит., 1960.- 500 с.
6. Поливанов Е.Д. Статьи по общему языкознанию. - М.:Наука, 968.- 376 с.
7. Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию.- М.: Прогресс, 1977.- 696 с.
8. Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik.- Jizzax: "Sangzor", 2006. 92 b.
9. Bushuy T. Umumiy tilshunoslik.- O'quv qo'llanma.- Saraarqand: SamDChTI, 2002.- 50 b.
10. Sulaymonbekovna, Q. N. (2021). Cognitive dissonance and pragmatic influence, ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 902-908.
11. Kobilova, N. S. (2016). Literary interpretation of social psychology in the novel "Martin Eden". Worldscience, 4 (3 (7)), 52-53.
12. Sulaymonovna, Q. N., & Abduxolqovna, R. M. (2023, May). Structure of the linguistic category" characteristics of a human". In Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes (pp. 151-153).
13. Sulaymonbekovna, Q. N., & Raimovna, I. G. (2021). Cognitive dissonance and pragmatic influence. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(10), 902-908.
14. Ahrorovna, N. N., & Nigina, K. (2023). Boshlang'ich ta'limda ingliz tili darslarida og'zaki nutqni rivojlantirishning samarali usullari. The theory of recent scientific research in the field of pedagogy, 1(9), 61-66.
15. Ahrorovna, N. N., & Shakhrozoda, D. (2023). Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qitishning zamonaviy metodlari. The theory of recent scientific research in the field of pedagogy, 1(9), 67-72.